

XITSONGA FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER II

Nkari: 2½ wa ti awara

Ntsengo wa timaraka: 100

-
1. Papila leri ri avanyisiwile hi swiyenge SWIMBIRHI
XIYENGE XA A: MATSALWA – NOVHELE NA NTLANGU (60)
**XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO
LEHA NA SWO KOMA (40)**
 2. Eka xiyenge xa A, u languteriwa ku hlamula tsalwa RIN'WE ntsena leri nga na swivutiso swa MUNE.
 3. Eka xiyenge xa B, u languteriwa ku hlamula swivutiso swimbirhi ntsena. XIN'WE xa xitshuriwa xa xitsalwambiko xo koma na XIN'WE xa xitsalwambiko xo leha.
 4. Sungula ku hlamula xivutiso XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji yintshwa.
 5. Tsala hi vurhon'wana (swi saseka no vonaka) u landzelela milawu leyi faneleke ya mapeletelo na mahikahatelo.
-

XIYENGE XA A MATSALWA – NOVHELE NA NTLANGU**NOVHELE****MULUNGUNTIMA – T. H. KHOSA****SWILERISO**

- Hlawula tsalwa RIN'WE leri u ri dyondzeke (Novhele kumbe Ntlangu)
- Tsalwa rin'wana na rin'wana ri na swivutiso swa MUNE, hlamula swivutiso hinkwaswo swa tsalwa leri u ri hlawuleke.

XIVUTISO XA 1 SWIVUTISO SWA XIMBANGU

Hlaya ntshaho lowu landzelaka, kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka wona.

"Mina a ndzi vona onge ndhawu leyi hi nga tshama eka yona a yi na xihundla" ku vula Hlongwane. "A swi antswi hi ya kun'wana laha hi nga ta va hi ri exihundleni."

"Xihundla xa yini" A vulavula hi milomo yo tshavatana bya khwiri ra homu loko yi yevuriwa. "Xihundla xa yini. *I want to kill you in public!*" A ba tafula. "Phela sweswi ndzi huma emaphoriseni. Mhaka ya wena ya cheke se yi peta mina. Hikokwalaho ka yini u cukumetile swiphephana swa wena na Jerico lahaya hofisini. Maphorisa ya swi kumile Mlambo. U kwihi Maceke. Ku humelele yini. U lava leswaku na mina ndzi landzela." A yisa rito ehansi. "Wa hamba. *I'm going to sing out everything.* Ndzi ta byela maphorisa mhaka ya wena hinkwayo. *Get me!*" A tlakusa rito a tlhela a ri yisa ehansi. "I khale u tlanga hi vanhu, *not me.*"

- 1.1 Boxa mbangu lowu swimunhuhatwa leswi laha henhla a swi vulavula swi ri eka wona. (1)
- 1.2 Xana a ku lo humelela yini ku kala xivulavuri xi vulavula hi ndlela leyi? (1)
- 1.3 Jerico loyi ku vulavuriwaka hi yena i mani naswona u khumbeka njhani emhakeni ya cheke? (4)
- 1.4 Swiphephana leswi cukumetiweke a swi ri swa yini? (2)
- 1.5 I yini lexi endlaka leswaku xivulavuri xi vilela hi ku cukumetiwa ka swiphephana? (2)
- 1.6 Xana Maceke a lo ya kwihi hi nkarhi lowu swivulavuri a swi vulavula hi wona. (2)
- 1.7 Boxa mhaka leyi xivulavuri xi lavaka ku ya byela maphorisa yona. (1)
- 1.8 Xana swiendlo swa Hlongwane eka tsalwa swa khorwisa ke? Seketela nhlamulo ya wena. (2)

[15]

XIVUTISO XA 2 SWIVUTISO SWA XIMBANGU

- 2.1 Ximunhuhatwampaluxo I ximunhuhatwa lexi paluxaka timhaka ta xihundla erivaleni. Boxa timhaka leti Nsatimuni a ti paluxeke evanhwini. (2)
- 2.2 Xana ximunhuhatwankulu eka tsalwa leri ra Mulunguntima i mani. Seketela nhlamulo ya wena. (2)
- 2.3 Boxa nkongomelo wa tsalwa leri? (2)
- 2.4 Pimanisa vumunhu bya Nsatimuni na Nyeleti. (4)
- 2.5 Xana hi yihi dyondzo leyi u yi kumeke hi vutomi bya Chavalala entirhweni. (1)
- 2.6 Hi ku vona ka wena i yini lexi nga endla Brooks a nga ha n'wi tholi eka Mathebula tanihilaha a va twananile hakona leswaku va ta n'wi thola. Boxa swimbirhi ntsena. (4)
- [15]**

XIVUTISO XA 3 SWIVUTISO SWA XIMBANGU

Hlaya ntshaho lowu nga laha hansi, kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka wona.

... Tintangu, masokisi na baji a swi pfuni nchumu. Thayi yona na ku laveka a yi laveki. Mhaka yikulu a ko va buruku na hembe ntsena.

Loko a huma a ku khigi, hi Chavalala! A n'wi hoxa hi dyitihlo. A languta Brooks na valungu van'wana. A languta Mlambo. A tlherisela mahlo eka Chavalala. A hundzuluka a languta hofisi ya yena. A tshwutela marha lamo tlurhuka. A languta Chavalala. A n'wi tsetela marha na yena. A n'wi tshwutela xikandza. Chavalala a tisula hi xidukwana a nga vuli nchumu ...

- 3.1 Hi kwihi laha thayi yi nga lavekiki kona ku ya hi ntshaho lowu laha henhla. (2)
- 3.2 Xana a ku lo humelela yini ku kala ku boxiwa leswaku tintangu, masokisi na baji a swi pfuni nchumu. (2)
- 3.3 Loko a ku ri wena u tshwuteriwile hi marha tanihi Chavalala, a wu ta va u endlile yini? (2)
- 3.4 Xana Hlongwane na vanghana va yena va helele kwihi? (2)
- 3.5 Xana swa fanela leswaku loko munhu a dyohile a yisiwa ejele tanihi Hlongwane? Seketela nhlamulo ya wena. (2)
- [10]**

XIVUTISO XA 4 XITSALWANA

Hlaya ntshaho lowu landzelaka kutani u hlamula xivutiso lexi nga ehansi ka wona.

"Hayi! Chavalala a hlakahla nhloko. Hlongwane u le ku dlayeni ka feme. Kambe swi vula leswaku *impela* vanhu lavambirhi a va swi voni leswaku yi le ku weni feme leyi?"

"Swi vona hi lava nga na mahlo. I kangani mina Hlongwane ndzi ri karhi ndzi n'wi byela?"
 "Hlongwane ku fambisa a nga swi koti," Chavalala a suka exitulwini a yima, a ngenisa na mavoko eswikhwameni. "Anga wu tivi ntirho nkulunkumba luya."

Hi ku pfuniwa hi ntshaho lowu nga laha henhla, kombisa swiendlo swa Hlongwane leswi n'wi tsandzekisaka ku pfuna Brooks eka mafambiselo ya feme tanihi mupfunetaminjhere.

[20]

60 wa timaraka

XIYENGE XA B SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO LEHA**XIVUTISO XA 5 XITSALWAMBIKO XO LEHA****SWILERISO**

- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va kwalomu ka **150 – 200** wa marito.

Munghana wa wena wa ha ku loveriwa hi vatswari enghozini ya movha, xiyimo lexi, xi n'wi endla a loloha ku yisa emahlweni swa tidyondzo hikuva u ta pfumala wo n'wi hakelela mali ya Yunivhesiti. N'wi tsaleli *papila* u n'wi tsundzuxa leswaku vutomi a byi yimangi kona eka xiyimo xa yena, byi fanele ku ya emahlweni hambiloko a siyiwile hi vatswari naswona a nga ha pfuneka a dyondza.

[30]

XIVUTISO XA 6 XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO XO KOMA**SWILERISO**

- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va kwalomu ka **120 – 150** wa marito.

Hi n'hweti ya N'wendzambahala ku ta va na ntirho wa xinkarhana evhengeleni ra ka Vakomati. Tsala tsalwa vutitivisi leri u nga ta ri heleketa na papila ro kombela ntirho.

[10]

40 wa timaraka

Ntsengo hinkwawo: 100